

Коваль Яна Сергіївна,
*к. н. держ. упр., доцент кафедри управління
фінансово-економічною безпекою,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В ОРГАНІЗАЦІЇ

В Україні, в середньому і малому бізнесі, переважна маса керівників і власників бізнесу не завжди звертають належної уваги на забезпеченні безпеки бізнесу у своїх організаціях. В таких умовах важливо здійснювати оцінювання економічної безпеки організацій.

Зазвичай поняття економічної безпеки бізнесу зводиться до протистоянь та захисту від економічних злочинів, зокрема насильства, шахрайства, пограбувань, фальсифікації, підробки, знищення, нездорової конкуренції, бізнес-шпигунства, інформаційного знищення тощо, хоча всі ці загрози й спричиняють значні економічні втрати та належать до найголовніших, які потрібно групувати, досліджувати й попереджати, економічна безпека підприємства визначається як значно ширше поняття, що потребує значних досліджень у майбутньому.

Головна мета економічної безпеки – найбільш ефективне функціонування в цілому та, зокрема, повноцінна робота системи швидкого реагування операційної системи, економічне використання наявних ресурсів, високий рівень трудового потенціалу, рівень господарської діяльності підприємства, постійне стимулювання реального потенціалу й перспективність його розвитку.

З показників, що характеризують здатність організації до постійного розвитку, слід відзначити: забезпеченість інтелектуальною власністю, витрати на обчислювальну техніку і оплату послуг сторонніх підприємств у загальному обсязі витрат на інформатизацію, інвестиції в будівництво і придбання нових основних засобів; кадри, які підготовлені до нових професій та підвищили кваліфікацію та інше [1].

Крім того, систему економічної безпеки можна визначити як взаємозв'язану сукупність спеціальних структур, засобів, методів і заходів, які забезпечують безпеку бізнесу від внутрішніх і зовнішніх загроз. У цьому контексті систему можна охарактеризувати комплексом управлінських, страхових, правових, економічних, охоронних, режимних, судово-правових та інших заходів із захисту бізнесу від незаконних посягань, мінімізації або уникнення матеріальних та інших утрат.

Враховуючи вищезазначене, оцінка економічної безпеки встановлюється за результатами порівняння (абсолютного або відносного) фактичних показників діяльності організації з індикаторами. Згідно даного підходу оцінювання стану економічної безпеки організації, в тому числі і бізнесу, необхідно проводити за певною системою основних показників. Вони повинні відображати специфіку і умови діяльності організації. Визначення оцінки економічної безпеки

підприємництва ґрунтується, насамперед, на принципі комплексності, що передбачає:

- виявлення критеріїв оцінки;
- розробку показників і виділення їх у групи;
- виявлення взаємозв'язків між групами показників різних критеріїв оцінки економічної безпеки;
- встановлення порогових значень показників [2].

Застосування індикаторного методу при оцінці економічної безпеки бізнесу в організації має включати:

- 1) визначення переліку кількісних і якісних показників економічної безпеки;
- 2) уточнення необхідних (нормативних) значень техніко-економічних показників економічної безпеки та їх допустимі відхилення;
- 3) вибір індикаторів (виробництва, фінансових і соціальних індикаторів);
- 4) визначення бар'єрних (граничних) значень індикаторів економічної безпеки;
- 5) розрахунок досягнутих (фактичних) значень індикаторів економічної безпеки;
- 6) визначення рівнів та оцінка економічної безпеки бізнесу в організації за індикаторами;
- 7) аналіз стану економічної безпеки бізнесу в організації [3].

Відповідно до специфіки організації і відповідно досягнутих (фактичних) і необхідних (нормативних) значень його техніко-економічних показників, а також величини їх відхилення від бар'єрних (граничних) значень індикаторів економічної безпеки стан досліджуваної організації можна характеризувати як:

а) нормальний, коли індикатори економічної безпеки знаходяться в межах граничних значень, а ступінь використання наявного потенціалу близька до технічно обґрунтованих нормативів завантаження устаткування і площ;

б) передкризовий, коли перевищується бар'єрне значення хоча б одного з індикаторів економічної безпеки, а інші наблизилися до деякої межі своїх бар'єрних значень і при цьому не були втрачені технічні і технологічні можливості поліпшення умов і результатів виробництва (шляхом вжиття заходів попереджувального характеру до загроз, які виникають на підприємстві);

в) кризовий, коли перевищуються бар'єрні значення більшості основних (на думку експертів) індикаторів економічної безпеки і з'являються ознаки необоротності спаду виробництва і часткової втрати потенціалу (внаслідок вичерпання технічного ресурсу обладнання і площ, скорочення персоналу;

г) критичний, коли порушуються всі (або майже всі) бар'єри, що відділяють нормальний і кризовий стан розвитку виробництва, а часткова втрата потенціалу стає неминучою і невідворотною [4].

Систему показників можна сформулювати на основі проведення факторного аналізу, використовуючи звітні документи та результати роботи аналітичних груп організації (економічні обґрунтування і оцінки експертів). Значення індикаторів, як правило, переводять у відносні одиниці (ймовірності). Для визначення економічної безпеки бізнесу в організації за індикаторами пропонується використовувати графічний спосіб, який сприяє кращому візуальному

сприйняттю і прискоренню отримання не тільки кількісних, але і якісних значень показників.

Графік не тільки характеризує поточний стан організації, але і той стан його безпеки, до якого необхідно прагнути. Про низький рівень економічної безпеки організації служить невідповідність одного з показників пороговим значенням. Маючи аналогічні дані по конкуруючим або суміжним підприємствам, з'являється можливість порівнювати досліджуване підприємство з іншими підприємствами і оцінювати свої відносні переваги і недоліки, порівнювати і поєднувати свої можливості та можливості підприємств-конкурентів або порівнювати стан підприємства в динаміці різних років і достовірно аналізувати, прогресує чи деградує підприємство, виявляти небезпечні відхилення від нормального стану.

В даний час в економічній науці методи оцінки економічної безпеки достатньо розроблені. Разом з тим спірними залишаються питання їх переваг і недоліків, і, особливо – який з методів (підходів) найбільш ефективний стосовно до сфери бізнесу. Серед використовуваних підходів до оцінки економічної безпеки організації широко відомий індикаторний підхід, який визначає рівень економічної безпеки з допомогою спеціальних показників – індикаторів [5].

Саме індикаторний підхід дозволяє представити економічні показники для проведення оцінки та аналізу безпеки організації у вигляді системи. Кожен показник системи дає кількісну чи якісну характеристику певної сторони господарської діяльності організації і пов'язаний з іншими показниками. В частині структуризації системи показників формуються для оцінки передумов досягнення певного, необхідного рівня та поточного, досягнутого рівня економічної безпеки організації.

При побудові системи кількісних і якісних показників економічної безпеки на рівні організації пропонується зупинитися на основних індикаторах: виробництва, фінансових і соціальних індикаторах. З допомогою індикаторів економічної безпеки можна характеризувати стан досліджуваної організації як нормальний, передкризовий, кризовий та критичний.

Список використаних джерел

1. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2009. №4. С. 41-45,
2. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства. Наука молода. 2010. №10. С. 178-181,
3. Коваль Я. С., Мігус І. П., Карпова К. В. Удосконалення методики оцінювання кризового стану банківських установ України при державному антикризовому управлінні. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №18. С. 54-60,
4. Коваленко О. В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства. URL : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_028.pdf,
5. Язлюк Б. О., Гевко Р. Б., Дзядичевич Ю. В. Теоретичні та прикладні аспекти економічної безпеки України. Інноваційна економіка. 2015. №4. С. 301–310.